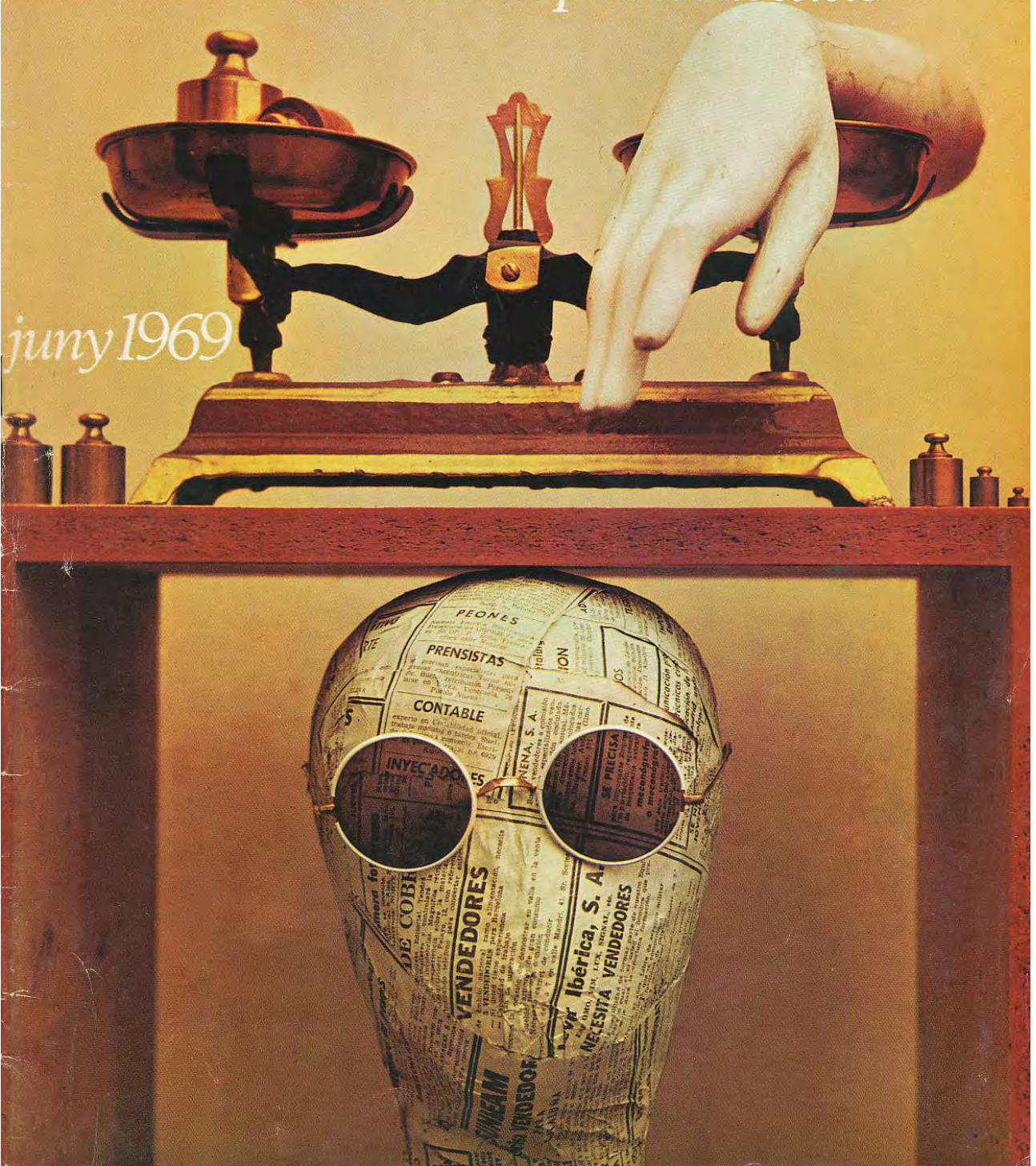

SERRA D'OR

viure - o no viure - en la pluricol·locació

juny 1969

un cert dèficit de filosofia (I)

D'entrada, sembla que no n'hem produït massa, la gent d'aquest país. Vull dir: de filosofia. Tal és, en tot cas, la conclusió a què un arriba, després d'examinar la nòmina exhaustiva dels cultivadors que el gènere ha tingut entre nosaltres... ¿O m'equivoco, i es tracta d'una il·lusió òptica? De vegades, ja sol passar això: ens acusem de carències que, al capdavall, no són sinó impossibilitats gairebé físiques. Perquè, pensem-hi, ¿quantes «cultures» de les dimensions — demogràfiques, per exemple — de la catalana poden exhibir un repertori abundant de metafísics, o més abundant que el nostre? Em refereixo a cultures d'aquelles que anomenem «modernes». La comparació amb la Grècia clàssica, o amb qualsevol altre reducte venerable, seria capciosa i imprecident. El contrast, caldria establir-lo amb comunitats que ens siguin més o menys homòlogues: Suècia, Portugal, Dinamarca, Bulgària — i encara així ens enganyaríem. ¿Quants i quins filòsofs han donat les poblacions indicades? Dinamarca presenta un Kierkegaard, i és una bona peça, però pràcticament res més... Potser no: potser no tenim dret a abusar d'algunes lamentacions. En la mesura dels nostres recursos humans, el rendiment de la filosofia autòctona ha estat bastant apreciable. I la seva modestia, quant a categoria universal, tampoc no ha d'enterbolir-nos en la visió. Una gran figura, allò que se'n diu una gran figura, seria Lluís, i prou. La resta, fins i tot Lluís Vives, és d'una discreció més aviat grisa. Però, en definitiva, el conjunt no resulta tan anèmic com a primera vista podríem creure. Hi ha una dotzena de «pensadors», o dotzena i mitja, relativament il·lustres, i, tot ben garbellat, això no és poca cosa. N'hauríem volgut més, i que fossin més sòlids. Als aficionats a aquesta mena de lectures — i jo hi sóc, a estones —, ens hauria agradat una major aportació indígena... Tanmateix... Un cop aquietada la desconfiança inicial, convindria que examínem la qüestió des d'un altre angle: amb unes altres cauteles. La veritat és que els nostres filòsofs, començant pels «importants», «no hi comptem»: no hi han comptat mai. Si fullegem un manual d'història del ram, ho advertim de seguida: a nivell de manual — de síntesi, d'esquema o de balanç — no hem «contribuït» amb res que mereixi menció específica. Ni tan sols amb Lluís, tot i que el seu és el nom que més hi sovinteja. El Barbaflorida de les Illes no passa de ser una hèrnia espantosa, abrupta, estupefactiva, en l'Euròpa mediterrània de segle XIII. Tant se val que Leibniz o Giordano Bruno l'invoquin, o que Descartes i Bacon de Verulam s'aturin a blasmar-lo, o que molts altres personatges insignes — don Marcelino Menéndez i els senyors Carreras i Artau els han

catalogats — l'hagin fet servir d'estímul o de revulsiu. En realitat, Lluís no hi compta: fou un coeficient marginal i espasmòdic, digne només d'una memòria subalterna. ¿Martí, Sibüda? Del Ramon Martí del **Pugio Fidei** solament en parlen els erudits en matèria Pascal — i tal vegada algun erudit molt erudit en matèria Francesc de Sales, i ací ja sortim de la filosofia estricta —; del tercer Ramon, Sibüda, mai més no se n'hauria cantat gall ni gallina, si no fos perquè l'interminable oci de Michel de Montaigne donà lloc a l'**Apologie** que tota persona ben educada s'ha d'empassar quan llegeix els **Essais**. El boig d'Arnau de Vilanova, apocalíptic i empipador, va ser una anècdota colossalment ridícula, en termes de filosofia. M'he permès la franquesa d'escriure «hèrnia», en alludir Lluís; ara caldrà recórrer a alguna altra protuberància, més mòdica, però així mateix morbosa. Vilanova en el camp cristià, i Anselm Turmeda en l'islàmic, fan la impressió — en la perspectiva d'avui, naturalment — de dues berugues inexplicables en el cos de la monumental, paquidèrmica mola de l'especulació medieval. I no és que ni l'un ni l'altre no fossin uns tipus espavilats, incisius i valuosos a l'hora de la dialèctica. Però ho foren — i valgui el sentit etimològic de la paraula — d'una manera «berbant». ¿Guiu de Terrera, Eiximenis? Deixem-ho córrer. ¿I Vives? Joan Lluís Vives era un delicat llatí, intel·ligent, bondós i càndid, carn de càtedra i d'editorial. Li faltava imaginació per a ser un gran filòsof. No oblidem que la filosofia és, en el fons, un afer d'imaginació, com la novella o la poesia, o més encara. Vives, de més a més, mai no acabà de pair el problema del seu origen jueu i de la por a la Inquisició. Per això reaccionà tan tímidament davant les temptacions de «llibertat» que insinuaven Erasme i Luter, contemporanis seus. Don Marcelino Menéndez col·loca Vives entre els precursors de Kant. **Buen!** Tothom és, sempre, precursor d'algú... si de Lluís Vives passem a... ¿A qui? ¿Al reverend Tomàs Tosca, a Joan B. Berní, al metge Piquer? Tosca, Berní, Piquer, i els seus amics «il·lustrats» de la València del XVIII, tenien tremp de filòsofs i curiositat de científics. Tosca sabia moltes matemàtiques, i això sempre és bo per a un filòsof: fa que digui menys besties que els seus col·legues que no en saben. El grup de València ajudà força a renovar l'ambient de la «filosofia espanyola» de l'època, tan estantís i ple de teranyines escolàstiques. Però no hi anaren més enllà, ni podien. Mentrestant, la Universitat de Cervera, i Finestres enmig, era una immensa sagristia desolada... Torno a dir-ho: no, no hi comptem. En el XIX i en el XX, continuem sense comptar-hi. Aquells tristíssims «escoce-

sos» de Martí d'Eixalà i de Llorens i Barba, o don Jaime Balmes — un cap fora de sèrie, per cert —, o l'inefable Cubí, i la pintoresca i animosa verborrea de Pompeu Gener, i un altre Ramon, el doctor Turró, i la imponent barra «hiparxiològica» de Francesc Pujols, i les ínfulas d'Eugeni d'Ors... No serà imprescindible que allarguem la llista. Insisteixo que les connotacions intercalades en la ressenya precedent no són cap negació d'uns valors bàsics, de facúndia intel·lectual, que en algun cas arriba a les fronteres del geni, verificables en la nostra plèiade filosofadora. Ben al contrari: hi són aduïdes per subratllar un fenomen, que considero general, de frustració. Els nostres filòsofs tenien condicions personals per «comptar-hi». En la tradició filosòfica de l'Occident hi pullulen els «pensadors» de talla mitjana, si fa no fa com els de casa, que hi han projectat una influència o una aportació ferma. No tot han estat Tomasos d'Aquino, Kants, Hegels, Descartes o Heideggers... ¿Per què, doncs?

JOAN FUSTER.

editorial
nova terra

Novetat:

**L'AUTORITAT PATERNA
I L'ENTESA
AMB ELS JOVES**

de Josep Miret i Monsó

Premi Carles Cardó
de Suïssa, 1967

176 pàgs. 150 ptes.

Un català, professor de Psicologia a Caracas, ens parla d'una problemàtica candent: els conflictes generacionals.

Distribució: Hogar del Libro
Vergara, 3 Barcelona 2